

شناسایی و رتبه بندی عوامل مؤثر بر دیدگاه فرهنگی – اجتماعی دانشجویان (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه‌های استان قم)

علی حسینی^۱

دکتر محسن عامری شهرابی^۲

ریحانه زارعی^۳

چکیده

مفهوم سبک زندگی در ادبیات دینی ما مسلمانان، سابقه ای به قدمت قرآن کریم دارد که در روایات و ادعیه و زیارت نامه‌ها نیز جلوه‌هایی از آن به وفور دیده می‌شود. هر چند در جامعه‌شناسی امروزی، مفهوم سبک زندگی، عمدتاً به الگوی مصرف زمان و سرمایه انسان‌ها در موضوعات مختلف، اشاره دارد، ولی به نظر می‌رسد سبک زندگی، مفهومی وسیع‌تر و جامع‌تر باشد. نگاه ما به سبک زندگی، با مقوله دین و دینداری، گره خورده است؛ دیندار حقیقی، کسی است که سبک زندگی وی، بر مجموعه‌ای منسجم از باورها شکل گرفته تا آرمان معینی تحقق یابد.

این پژوهش بر مبنای الگوی استاندارد سبک زندگی دانشجویان در چارچوب یک الگوی دینداری که توسط معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی در سال ۱۳۹۰ طراحی و در سطح کشور اجرا شده، انجام گرفته است. این مدل مبنای طراحی و اجرای فعالیت‌های فرهنگی معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی قرار گرفته است که در نوع خود و با وجود اشکالات احتمالی کم‌نظیر است. در این راستا و برای فهم وضعیت موجود، مطابق مدل پیش گفته، «سبک زندگی دانشجویان» در دانشگاه‌های دولتی استان قم مورد سنجش قرار گرفت تا علاوه بر آن که این سنجش به تحقق اهداف در اجرای صحیح و دقیق برنامه‌ها کمک نماید، با تکرار آن و در دست داشتن روند تغییر داده‌ها این امر محلی برای ارتقای علوم اجتماعی در ایران باشد. در واقع در این پژوهش به سنجش و اولویت‌بندی ابعاد فرهنگی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته در بین دانشجویان دانشگاه‌های قم، پردیس فارابی دانشگاه تهران، و حضرت معصومه "س" پراخته شده است.

در بخش کیفی این پژوهش پس از مطالعه کتابخانه‌ای حول این موضوع فهرستی از شایستگی‌های فارغ‌التحصیل مطلوب تهیه شد و بر این اساس، مدل اولیه طراحی گردید، سپس این مدل با تشکیل یک گروه کانونی هشت نفره و روش دلفی مورد ارزیابی و اصلاح قرار گرفت. در بخش کمی پژوهش که از روش پیمایشی استفاده شده است پس از انجام مطالعات کیفی و اکتشافی، با برگزاری چندین جلسه در ایسپا، براساس پرسشنامه‌ای استاندارد که بر اساس مدل طراحی و پیشنهاد شده بود و پس از بومی‌سازی روایی آن نیز تأیید گردیده بود، پرسشنامه نهایی در جامعه هدف توزیع گردید. تعداد نمونه آماری این پژوهش نیز بر اساس فرمول کوکران و جدول کرجسی و مورگان ۱۰۰ نفر تعیین گردید که پس از توزیع و جمع‌آوری ۱۲۰ پرسشنامه تعداد ۱۰۱ پرسشنامه مورد تحلیل و ارزیابی قرار گرفت. نتایج پژوهش حاکی از آن است که وضعیت کلی ابعاد عبادی و مناسک، سیاسی و

^۱ - دانش‌آموخته کارشناسی ارشد رشته مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی

^۲ - عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی

^۳ - دانش‌آموخته کارشناسی ارشد رشته مدیریت، دانشگاه تهران

اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته در بین دانشجویان دانشگاه‌های قم به ترتیب معادل ۷۳، ۶۸، ۶۷ از ۱۰۰ می‌باشد که در واقع بالاتر از متوسط ارزیابی می‌شود. در پایان هر یک از ابعاد سه‌گانه مؤلفه‌ها براساس آزمون‌های آماری اولویت‌بندی شدند.

واژگان کلیدی:

دیدگاه فرهنگی، دیدگاه اجتماعی، دانش‌آموخته شایسته، الگوی آرمانی، سبک زندگی دینی، استان قم

۱. مقدمه:

موضوع مهمی که در تحول نظام‌ها و جوامع توجه به آن ضروری است، تحول است. تحول فعالیت‌ها یا تلاشی برنامه‌ریزی شده (بک‌هارد، ۱۹۶۹) و پاسخی برای تغییر و نوعی استراتژی پیچیده آموزشی برای تغییر باورها، نگرش‌ها، ارزش‌ها و ساختار سازمان به‌شمار می‌رود، تا این عوامل بتوانند خود را با تکنولوژی‌ها، بازارها و چالش‌های جدید و با سرعت تغییر در شرایط و محیط بهتر تطبیق دهند (بنیس، ۱۹۶۹). بنابراین تحول یک فرایند تغییر است، شامل تغییر فرهنگ سازمانی به‌سوی فرهنگی که در آن فرایندهای گروهی و جمعی نهادینه شده‌اند (بورک و هورن اشتاین، ۱۹۷۲).

2

با عنایت به اهمیت و ضرورت مبحث «تحول» در مدیریت و راهبری و لایه به لایه نظام تعلیم و تربیت، خصوصاً در زمان حاضر که مشهور به عصر تغییر و سرعت تحولات بومی و جهانی است این مقوله در ابعاد مختلف با این سؤال اساسی مورد بررسی قرار گرفته است که «تحول بنیادین در نظام آموزشی ایران از دیدگاه رهبران و خبرگان چگونه باید صورت گیرد و چه راهبردهایی برای این تحول متصور است و می‌توان ارائه نمود؟» لذا نگاه کلان و جامعی که مستخرج از ادبیات دینی و فرهنگ ملی کشور هست همواره سیاست‌ها، راهبردها، و برنامه‌های نظام آموزش کشور را به طراحی مدل‌های چندبعدی تربیتی رهنمون ساخته است که اصلی‌ترین منابع الهام‌بخش در تدوین این مدل‌ها عنایت به قرآن، سیره اهل بیت، رهنمودهای رهبر فقید بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران حضرت امام خمینیه و فرمایشات رهبر فرزانه حضرت آیه‌الله خامنه‌ایمدظله‌العالی و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت بوده است. در این راستا اثر اولین تجربه عملی برای ارزیابی الگوی استاندارد سبک زندگی دانشجویان در چارچوب یک الگوی دینداری است که این الگو توسط معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی در سال ۱۳۹۰ طراحی و در سطح کشور اجرا شده است. در این الگو، فارغ‌التحصیل مطلوب، کسی است که در ۷ نقش به صورت متوازن، رشد متناسب یافته باشد. این هفت نقش عبارتند از:

۱. در وظایف خانوادگی؛

۲. در قبال حکومت و سیاست؛

۳. در وظایف عبادی و مناسک؛

۴. در قبال خودش (جسمانی و هنری)؛

۵. در قبال محیط زیست و منابع طبیعی؛

۶. در وظایف اخلاقی و تعهدات اجتماعی؛

۷. در فعالیتهای اقتصادی و شغلی دانش بنیان

۲. بیان مسأله

یکی از مؤلفه‌های اساسی ارزیابی عملکرد سازمان‌های فرهنگی - آموزشی که می‌تواند با شاخص‌های معینی مورد بررسی قرار گیرد برون‌داد نهایی آموزشی است. کیفیت نتایج و برون‌دادهای نظام آموزشی عبارت است از اینکه تا چه اندازه نتایج نظام آموزشی (فارغ التحصیلان و...) در مقایسه با استانداردهای از قبل تعیین شده (با هدف‌ها و انتظارات) رضایت‌بخش هستند.

دانشگاه‌های پژوهشی و جامع جدید که دانشگاه‌های چند منظوره نامیده می‌شوند می‌کوشند که تمامی نیازها و انتظارات را تحقق بخشند. دانشگاه‌های جدید با مأموریت‌های علمی و آموزشی و پژوهشی و فرهنگی خود به دنبال توانمندسازی دانشجویان در جهت شناخت ماهیت حقیقی و تکامل یافته از موضوعات مختلف از جمله موضوعات اجتماعی و فرهنگی هستند.

حضرت امام راحل در زمینه اهمیت جایگاه دانشگاه در ساخت و پرورش ذهن و نگاه دانشجویان فرمودند: «دانشگاه باید مرکز درست کردن انسان باشد، چه دانشگاه روحانی و چه دانشگاه شما و این یک امری بوده است که انبیا علیهم‌السلام مأمور بر همین امر بوده اند که انسان درست کنند. کتب آسمانی، برای انسان ساختن آمده است. اگر انسان ساخته بشود، همه چیز به صورت معنویت در می‌آید یعنی مادیت هم به صورت معنویت در می‌آید» (امام خمینی، ۱۳۸۷، ج ۷: ۵۹).

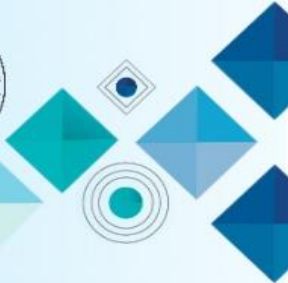
بنابراین یکی از مهمترین مأموریت‌های دانشگاه، تربیت نیروی انسانی مطلوب است و به تبع آن، مأموریت اصلی دانشگاه اسلامی تربیت نیروی انسانی مومن و شایسته است. به طور طبیعی با شناخت نوع تفکرات و نگاه دانشجویان به مسایل مختلف به خصوص مسایل اجتماعی و فرهنگی می‌توانیم ظرفیت‌های جدیدی را در به کار بردن روش‌های مختلف جهت تکامل این نگاه و درک بهتر حقایق و ارایه الگوهای مرتبط به توانمندسازی دانشجویان جهت تحلیل مسایل عرضه کنیم.

پژوهش‌های تحول در نظام آموزش عالی کشور همواره تأکید دارد که یک دانش‌آموخته علاوه بر نیازهای علمی - دانش و حرفه‌ای - تخصصی، باید مجموعه‌ای از ویژگی‌ها و شایستگی‌های فردی، فرهنگی و اجتماعی را در خود داشته باشد تا بتواند به عنوان عنصری مؤثر در فرایندهای اجتماعی مشارکت و دخالت داشته باشد؛ براساس این دیدگاه الگویی مبتنی بر مبانی دینی و فرهنگی کشور با عنوان «الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته» در هفت بعد طراحی گردید. بنابراین سوال اصلی این تحقیق میزان تحقق مأموریت اجتماعی - فرهنگی نظام آموزش عالی و اولویت‌بندی ابعاد آن از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم می‌باشد.

۳. بیان اهمیت و ضرورت تحقیق

یکی از مهم‌ترین نهادهای اثرگذار در فرهنگ جامعه و ارزش‌های حاکم بر آن، دانشگاه و فرهنگ دانشگاهی است. رفتارها، گفتارها، مصنوعات و تمامی ارزش‌هایی که افراد دانشگاهی به کمک آن با هم ارتباط برقرار می‌کنند، در تجربه‌ها، دریافت‌ها و باورهای دانشجویان تاثیرگذار است. هر چه سطح فرهنگ و ارزش در دانشگاه بالا رود و بین دانشجویان نهادینه شود و به صورت کاربردی درآید، جامعه پایدارتر و توسعه یافته‌تر خواهد شد. یکی از راه‌های ارزیابی فرهنگ و ارزش‌ها در یک جامعه آشنایی با فرهنگ و ارزش‌های حاکم بر دانشگاه‌های آن جامعه است. به همین دلیل پرداختن به فرهنگ دانشگاهی و ارزیابی وضعیت آن از اهمیت زیادی برخوردار است.

فرهنگ دانشگاهی به صورت زبان ویژه، فضای نمادین، آیین‌های دانشگاهی، عرف و مقررات و به طور کلی نمادهای خاص، عینیت و تبلور می‌یابد و مهم‌ترین کارکرد آن تعیین و ایجاد نوع خاص هویت برای انسان دانشگاهی است و دستاورد آن را می‌توان در آنچه ولیما (۱۹۹۸) برای هویت انسان دانشگاهی قائل شد و آن را تلفیقی از فرهنگ رشته‌ای، فرهنگ حرفه‌ای، فرهنگ موسسه‌ای و فرهنگ جهانی با فرد دانست، مشاهده نمود.

فرهنگ دانشگاهی به منزله یکی از خرده فرهنگ‌های مهم، تأثیر به‌سزایی بر توسعه دانش‌آفرینی دارد (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۲۷). اما شواهد نشان می‌دهد که نقش «فرهنگ دانشگاهی» به منزله خرده فرهنگ مستقل با ویژگی‌های خاص خود، در روند توسعه علمی و عملکرد نظام آموزش عالی در ایران نه تنها در مطالعات آموزش عالی و علم پژوهی مغفول مانده است (Fazeli, 2008, 2003; Zolfagharzadeh, 2011)، بلکه این مفهوم در کل برنامه‌ها و استراتژی‌های آموزش عالی کشور نیز چندان شناخته شده نیست. در حالی که شناخت فرهنگ یک مجموعه به منظور مدیریت و رهبری اثربخش آن ضروری است. همچنین شناسایی مولفه‌ها و توجه به فرهنگ دانشگاهی برای رشد دانش‌آفرینی و توسعه علمی امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است.

بحث درباره فارغ‌التحصیلان شایسته دانشگاه‌ها و ویژگی‌هایی که او باید کسب کند، ارتباط نزدیک و تنگاتنگی به تعریف نقش‌های مهمی دارد که این افراد در زندگی خود ایفا می‌کنند. در واقع این الگو باید مشخص سازد که مهمترین «نقش»‌هایی که دانشجویان در زندگی حال و آینده خود متقبل می‌شوند کدامند و برای موفقیت در ایفای هر نقش چه شایستگی‌هایی باید کسب شوند. مفهوم نقش عمدتاً به جایگاه و موقعیت‌های خاصی اطلاق می‌شود که افراد در زندگی اجتماعی خود در آن قرار می‌گیرند و انتظارات خاصی از آنها به وجود می‌آید. به تعبیری هر کدام از این جایگاه‌ها وظایف خاصی را برای فرد تعریف می‌کند که در این پژوهش دو نقش فرهنگی - دینی و اجتماعی دانشجویان به صورت عمیق و طی فرایند کامل پژوهش مورد سنجش قرار گرفته و رتبه‌بندی گردید.

۴. اهداف تحقیق

۴/۱- هدف اصلی اول

شناسایی و سنجش ابعاد عبادی و مناسک الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه قم

اهداف فرعی

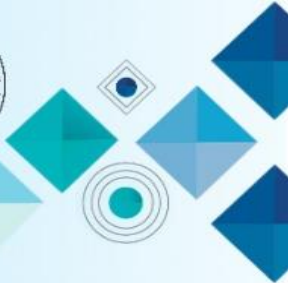
۱. اهتمام به تعظیم شعائر الهی در جامعه؛
۲. اهتمام به عامل بودن نسبت به احکام شریعت؛
۳. اهتمام به توسعه بصیرت دینی خود و اطرافیان؛
۴. اهتمام به ایجاد عبادت خالصانه و رابطه عاشقانه با خدا؛
۵. اهتمام به حفظ ارزش‌ها و حدود الهی و دفاع از آن (غیرت دینی)؛
۶. اهتمام به انس با قرآن و بهره‌گیری مداوم از آن از طریق تدبر در قرآن؛
۷. اهتمام به مودت نسبت به معصومین و تقویت پیوند روحی با حضرات از طریق زیارت و توسل.

۴/۲- هدف اصلی دوم

سنجش ابعاد سیاسی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه قم

اهداف فرعی

۱. اهتمام به حفظ و ارتقاء هویت فرهنگی؛
۲. اهتمام به حاکمیت قانون مداری در سطح جامعه؛
۳. اهتمام به مشارکت در فرایند رشد و توسعه جامعه؛

۴. اهتمام به ایجاد و راهبری جریان‌های اجتماعی با تأکید بر بصیرت سیاسی؛
۵. اهتمام به تاثیرگذاری مثبت و حداکثری بر محیط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه؛
۶. اهتمام به احقاق حقوق مظلومان و مستضعفان و کاهش فقر و محرومیت و بی‌عدالتی؛
۷. اهتمام به گسترش آزادی‌های سیاسی و دفاع از حقوق اقلیت‌های سیاسی و اجتماعی در چارچوب.

۴/۳- هدف اصلی سوم

سنجش ابعاد اخلاقیات و تعهدات اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه قم

اهداف فرعی

۱. میزان وجود رذایل اخلاقی؛
۲. اهتمام به رعایت فضایل اخلاقی؛
۳. اهتمام به رعایت حقوق اقشار مردم؛
۴. اهتمام به کارگشایی بی‌منت و حل مشکلات اجتماعی.

۴/۴- هدف اصلی چهارم

رتبه‌بندی شاخص‌های ابعاد عبادی و مناسک، سیاسی و اجتماعی، و اخلاقیات و تعهدات اجتماعی از منظر دانشجویان دانشگاه قم

۵. چارچوب نظری

۵/۱- الگوی آرمانی دانش‌آموختگان شایسته

تعریف نظری: الگوها شبیه‌سازی واقعیت‌اند، مقایسه‌ای که رویت پیچیدگی‌های دنیای حقیقی را تسهیل می‌کند (پالمر، ۱۳۹۲: ۱۵). الگو آن چیزی است که به امر تشریح چگونگی و نحوه ارتباط اجزاء تئوری یاری می‌رساند (کوهن، ۱۳۸۹: ۱۶). الگو در علم عبارت است از برقراری یک تمثیل سنجیده بین یک پدیده که قوانینش معلوم است و پدیده دیگری که در دست تحقیق می‌باشد. (الوانی، ۱۳۹۳: ۵۲).

تعریف علم‌یاتی: پژوهش‌های تحول نظام آموزش عالی در ایران تأکید دارد که علاوه بر نیازهای علمی و حرفه‌ای، یک دانش‌آموخته باید مجموعه‌ای از ویژگی‌ها و شایستگی‌های فردی، فرهنگی و اجتماعی را در خود داشته باشد تا بتواند به عنوان عنصری مؤثر در فرایندهای اجتماعی مشارکت و دخالت داشته باشد.

۵/۲- شایستگی

تعریف نظری: فرهنگ آکسفورد شایستگی را به عنوان «قدرت، توانایی و ظرفیت انجام دادن یک وظیفه» تعریف می‌کند (هورنای، ۲۰۰۳). می‌توان گفت که «شایستگی» یک سازه مفهومی است، که مهمترین عناصر شکل دهنده آن انگیزه، توانایی، دانش و مهارت می‌باشد. به عبارت دیگر هنگامی یک فرد دارای شایستگی‌های لازم برای انجام یک مسؤلیت است و می‌تواند وظایف خود را در یک نقش به شکل موفق و اثربخش انجام دهد، که دانش، مهارت، توانایی و انگیزه انجام آن فعالیت را داشته باشد (فیض، ۱۳۸۹).

تعریف عملیاتی: منظور از شایستگی در این پژوهش عبارت است از اینکه دانشجو باید علاوه بر توانمندی دانشی و تئوریک در ابعاد عبادی، مناسک، سیاسی، اجتماعی و اخلاقیات و تعهدات اجتماعی نیز تقویت شوند. از منظر بزرگان دینی و صاحب‌نظران عرصه تعلیم و تربیت توجه به مباحث ارزشی، فرهنگی، و اجتماعی عدل مباحث دانشی است.

۵/۳- نقش

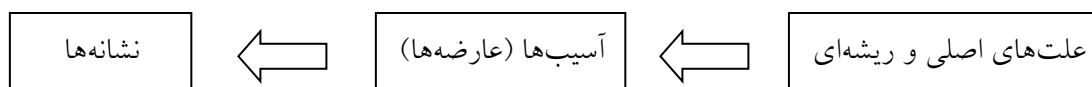
تعریف نظری: چلبی نقش اجتماعی را مجموعه‌ای از قواعد و انتظاراتی اخلاقی، اجتماعی، قانونی و رویه‌ای تعریف می‌کند که برای انجام خاص باید مد نظر قرار گیرد (چلبی، ۱۳۹۰: ۵۲). مفهوم نقش عمدتاً به جایگاه و موقعیت‌های خاصی اطلاق می‌شود که افراد در زندگی اجتماعی خود در آن قرار می‌گیرند و انتظارات خاصی از آنها به وجود می‌آید. تعریف علمیاتی: منظور از نقش در این پژوهش این است که دانشجو در جایگاهی که دارد نسبت به جامعه چه وظایف خاصی را باید متقبل شود که در بُعد فردی نقش عبادی و مناسک و در بُعد اجتماعی نقش سیاسی و اجتماعی و اخلاقیات و تعهدات اجتماعی در این پژوهش برای دانشجویان تعریف شده است.

۵/۴- تحول

تعریف نظری: پوراس و رابرتسون می‌نویسند: «تحول، مجموعه‌ای از نظریه‌ها، ارزش‌ها، استراتژی‌ها و فنون مبتنی بر علوم رفتاری است که در فرایند تغییر برنامه‌ریزی شده محیط کاری سازمانی (به‌منظور افزایش بهبود عملکرد فردی و سازمانی از طریق تغییر رفتار اعضای سازمان در شغلشان) به‌کار گرفته می‌شود» (وندال و سیسیل، ۱۳۷۹: ۲۸). تعریف علمیاتی: منظور از تحول در واقع تغییراتی مثبت و در راستای نظام فکری - ارزشی کشور است که دانشگاه باید نسبت به این امر اقدامات لازم را داشته باشد و در این راستا الگوی تربیت دانش‌آموختگانی شایسته را طراحی و اجرا کرده است.

۵/۵- آسیب‌شناسی^۵

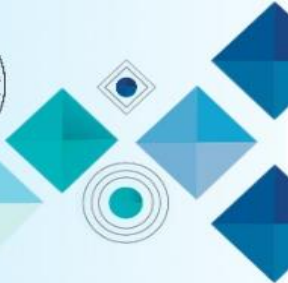
تعریف نظری: «آسیب‌شناسی» فرآیندی است که با شناسایی نقاط ضعف موجود در اجزای یک سیستم، مدیریت را نسبت به این نقاط ضعف آگاه نموده و با ارائه راه‌حل‌هایی نسبت به رفع آنها اقدام می‌نماید (انوری، ۱۳۸۸: ۱). برای آسیب‌شناسی در دستگاه‌های اداری کشور، نسبت به موضوعی خاص، باید در پی آن بود که کدام عوامل سلامت دستگاه مورد بررسی را با آسیب، خسارت، تخریب و در نهایت شکست مواجه می‌سازد (علوی، ۱۳۸۴: ۸۴-۸۳). هدف از آسیب‌شناسی نه تنها کشف مشکلات واقعی است که سازمان با آن روبه‌رو می‌شود، بلکه شناسایی علل آنها و کمک به مدیریت به‌منظور برنامه‌ریزی برای حل آنها می‌باشد. هر عارضه یا آسیب را می‌توان با نشانه‌هایی ردیابی کرد. به‌عبارت دیگر هر عارضه، ردیابی از خود برجا می‌گذارد. همچنین عارضه‌ها خود معلول علت‌هایی هستند که کار اصلی در فرآیند آسیب‌شناسی، شناسایی این علت‌ها و ارائه راهکار برای رفع آنها است (یقین‌لو، ۱۳۸۹: ۶۲).

شکل شماره ۱. علت‌های اصلی، آسیب‌ها و نشانه‌ها (یقین‌لو، ۱۳۸۹: ۶۲)

4Porras and Robertson

⁵ - Pathology

تعریف علمیات: منظور از آسیب شناسی این است که پژوهش حضور درصدد است تا از طریق بررسی میزان تحقق و اجرای الگوی آرمانی دانش آموخته شایسته رصد کند که جایگاه فعلی دانشگاه و دانشجو کجاست و مسیر آینده را براساس آن بازطراحی کند.

۶. پیشینه پژوهش

پیشینه موضوع با مفاهیمی از جمله «تیبب ایده آل فارغ التحصیلان دانشگاهی» و «الگوی شایستگی دانش آموختگان» در متون مرتبط یافت می شود.

- اولین پژوهش (در ایران) در این موضوع، توسط فیض بخش و همکاران (۱۳۶۹) در معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی صنعتی شریف صورت گرفته است. در این پژوهش که به منظور تأمین مبانی نظری تدوین برنامه میان مدت برای فعالیت های فرهنگی در سطح دانشگاه صنعتی شریف، به انجام رسیده است، دانشجوی مطلوب (و به تبع آن فارغ التحصیل مطلوب) در ۴ حوزه (اخلاقی - تربیتی، عقیدتی، سیاسی - اجتماعی، و هنری - تفریحی) توصیف می گردد که شایستگی های حرفه ای نیز در لابه لای آنها دیده می شود.

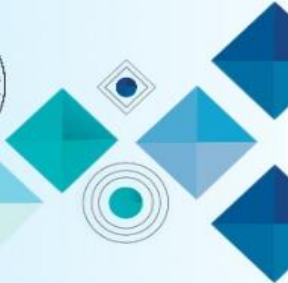
- در پژوهشی که توسط عباسی مقدم (۱۳۸۵) تدوین گردیده و سند چشم انداز ۲۰ ساله کشور در آن مبنا بوده است، فارغ التحصیل مطلوب دانشگاه، فردی است دارای صفات ۱۰ گانه (فعال، دارای روحیه تعاون و سازگاری اجتماعی، رضایتمند، منضبط، مؤمن، با وجدان کاری، ایثارگر، متعهد، مسؤولیت پذیر، و مفتخر (به ایرانی بودن) است.

- دبیرخانه شورای اسلامی شدن مراکز آموزشی (۱۳۸۳) دانشجوی متناسب با یک دانشگاه اسلامی را داری ۷ ویژگی اساسی (دارای ایمان تهذیب و اعتلای عقلانی، دارای روحیه آرمان گرایی، نقادی، آزادگی، ایثارگری و مشارکت جویی، دارای دانش و بینش سیاسی و اجتماعی، دارای انگیزه یادگیری مادام العمر، دارای روحیه قانون گرایی، دارای توانایی تأمین معاش در سطح خود، دارای روحیه و توانایی خود ارزیابی مستمر بر شمرده است (فیض، ۱۳۸۹).

- در پژوهشی که توسط حشمتی و همکاران (۱۳۸۳) صورت گرفته، مختصات تربیتی یک فارغ التحصیل مطلوب در قالب شش دسته مهارت (حفظ حیات و آرامش روحی و جسمی، ایفای نقش، اندیشیدن و تصمیم گیری، ارتقاء معنوی، شکوفا کردن استعداد های خود، و لذت بردن از محیط چنین بیان شده است.

- انجمن کالج ها و دانشگاه های آمریکا موارد زیر را به عنوان محورها و شایستگی های اساسی برنامه های درسی آموزش عالی مد نظر قرار داده اند (فیض ۸۹ به نقل از دیاموند، ۱۹۹۸):

۱. قدرت شناسی از هنرها؛
۲. توجه به فرایند یادگیری؛
۳. توجه به ارزش ها و درک و تحلیل آنها؛
۴. توجه به تجربه بین المللی و یا بین فرهنگی؛
۵. توجه به توسعه آگاهی ها و هوشیاری تاریخی؛
۶. توجه به تفکر منطقی و انتزاعی و تحلیل انتقادی؛
۷. توجه به توسعه آگاهی ها و درک مربوط به داده های ریاضی؛
۸. توجه به مهارت های عمده خواندن، نوشتن، گوش دادن، صحبت کردن.

انجمن کارفرمایان در بریتانیا با بیان ویژگی‌های اساسی و شایستگی‌های ضروری برای فارغ التحصیلان دانشگاهی در قرن ۲۱، جهت‌گیری‌های برنامه‌های درسی آموزش عالی را در چند مقوله بیان نموده است (تیچلر، ۱۹۹۷):

۱. پرورش توانایی رهبری؛
۲. پرورش روحیه اتکا به خود؛
۳. پرورش توانایی ایجاد تحول؛
۴. پرورش توانایی نقد و تحلیل؛
۵. پرورش توانایی برای نوآوری و خلاقیت.

بررسی مطالعاتی از سوابق موضوع فرهنگ دانشگاهی نشان می‌دهد، مؤلفه‌ها و سنجه‌های فرهنگ دانشگاهی در هر جامعه‌ای براساس ساختار اجتماعی و روابط فرهنگی، اقتصادی و سیاسی آن جامعه تعریف می‌شوند. بنابراین فرهنگ دانشگاهی هر اجتماعی متأثر از فرهنگ غالب آن جامعه و گروه‌های آموزشی است. همان طوری که جدول زیر نشان می‌دهد پژوهشگران از ابعاد مختلف به بررسی موضوع فرهنگ دانشگاهی پرداخته‌اند و مؤلفه‌های آن را براساس نوع پژوهش و فرهنگ غالب آن جامعه تعریف کرده‌اند.

جدول شماره ۱- مؤلفه‌های فرهنگ دانشگاهی از دیدگاه پژوهشگران

8

ردیف	پژوهشگر	مؤلفه‌های شناسایی شده برای فرهنگ دانشگاهی
۱	لی ۲۰۰۸	لی معتقد است فرهنگ سازمان دانش‌آفرین باید مشارکت‌محور، یادگیری‌محور و اعتمادمحور باشد.
۲	تیرنی ۲۰۰۸	عوامل شش‌گانه محیط، رسالت، جامعه‌پذیری، راهبرد، اطلاعات و رهبری را جزء عناصر عملیاتی فرهنگ دانشگاه است.
۳	والیما ۲۰۰۸	عوامل فرهنگ سازمانی دانشگاه، فرهنگ رشته‌های علمی، فرهنگ دانشجویان، فرهنگ آموزش عالی در سطح ملی، مطالعات تطبیقی، مطالعات ناظر بر فرایندهای تغییر، فرهنگ به عنوان یک دیدگاه کلی در آموزش عالی.
۴	شفیع‌پور ۱۳۹۵	سعه‌صدر، انتقادپذیری، عدم قضاوت عجولانه، استناد به منابع معتبر، امانت داری، صادق بودن، جانبداری نکردن را به عنوان فرهنگ اخلاق علمی دانشگاهی معرفی می‌کند.
۵	ابراهیمی و همکاران ۱۳۹۴	استقلال دانشگاهی (برخورداری از آزادی، رهایی از مقررات دست و پاگیر، توزیع داخلی منابع مالی، کسب درآمد از منابع غیر بومی، استخدام کارکنان، شرایط تحصیل، برخورداری از آزادی درباره چگونگی تدریس و پژوهش)، آزادی علمی، اخلاق حرفه‌ای، مدیریت، ارتباطات، مشارکت و کارگروهی، فرهنگ یادگیری، اعتماد بین اعضا، نظام پاداش دهی و ارزیابی را به عنوان مؤلفه‌های دانشگاهی مطرح می‌کند.
۶	حمیدی‌زاده ۲۰۰۵	ابعاد فرهنگ دانش‌آفرینی دانشگاه‌ها را در ارتباطات دوجانبه، صداقت، حمایت و تشریک مساعی، بی‌طرفی، نبود تبعیض، رفاقت، احساس تعلق، مراقبت و حمایت از دیگران می‌داند.
۷	سریع‌القلم ۱۳۷۵	ویژگی فرهنگ دانشگاهی در جامعه ایران را بدین شرح می‌داند: تفکر فردی (عدم تمایل به فعالیت گروهی و اشتراک اندیشه با یکدیگر)، تئوری حجم (جامعه دانشگاهی ما بسیار تحت تاثیر اندیشه‌های کمی است، کمتر با کیفیت پدیده‌ها کار دارد و بیشتر با کمیت آنها توجه می‌کند)، غرور فردی (فقدان تواضع لازم در کار علمی و در پذیرش و شناخت علمی)، و حضور افراد ناآشنا و کم ظرفیت به حوزه علم.

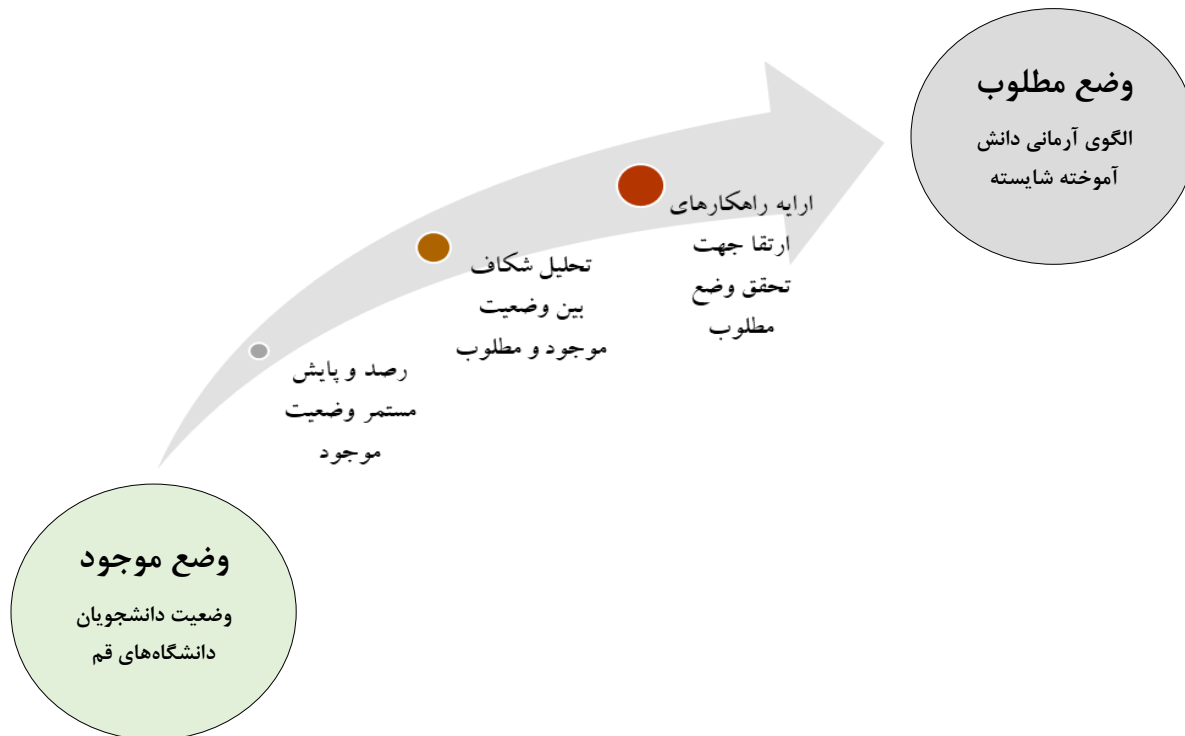

معتقد است که هر جامعه ای دارای فرهنگ دانشگاهی و سبک فکری متناسب با نظام اجتماعی خود است و این فرهنگ ها دارای فرهنگ یادگیری، آموزش و پژوهش خاصی هستند.	گالتونگ ۲۰۰۰	۸
هویت جهانی دانشگاهی دارای دو مولفه استقلال دانشگاهی و آزادی دانشگاهی است.	تیلور ۱۹۹۹	۹
چهار عامل دانشگاه، رشته دانشگاهی، کل نظام آموزش عالی و حرفه آکادمیک (صداقت فکری، بی طرفی، کار جمعی، تعهد به خلق دانش، تلاش برای فهم و آزادی آکادمیک، استقلال فردی) را جزء عناصر موثر بر فرهنگ دانشگاهی می داند.	کلارک ۱۹۷۱	۱۰
عواملی مانند رسالت دانشگاه، ساختار حکمرانی و سبک رهبری مدیران، ساختار برنامه های درسی و استانداردهای دانشگاهی، ویژگی های استاد و دانشجو، روابط استاد و دانشجو و موقعیت فیزیکی دانشگاه در تعیین فرهنگ دانشگاهی نقش دارند.	آستین ۱۹۹۶	۱۱

به غیر از موارد بیان شده، بسیاری از پژوهشگران روحیه پژوهشگری و جستجوگری، کمیت گرا و رابطه گرا بودن، استاد محور یا دانشجو محور بودن، انعطاف پذیری، ظرفیت نقدپذیری، (پایان نامه نویسی، مقاله نویسی، تألیف و ترجمه نیابتی، بهره کشی استاد از دانشجو، شاخص های ارزیابی اعضای هیأت علمی)، عام گرایی یا جهانی بودن، عمومیت داشتن یا اشتراک، بی غرضی را به عنوان مولفه های فرهنگ دانشگاهی معرفی کرده اند. لذا همان طور که از بطن پیشینه پژوهش برمی آید مؤلفه قابل تعمیمی که بتواند فرهنگ دانشگاهی را برای تمام جوامع مشخص و تعریف کند وجود ندارد. به عنوان مثال در فرهنگ دانشگاهی آلمان بر آزادی فردی دانشجو تأکید دارند و حضور منظم دانشجو در کلاس درس اهمیتی ندارد. اما در عین حال فراگیری و فهم نظریه ها و مفاهیم و پارادایم های علمی بشدت تأکید می شود. در انگلستان بر نقش مهم امتحانات کتبی و ارزیابی مقالات دانشجویان، کار و تلاش مستقل دانشجو، ارتباطات گسترده بیرون از کلاس میان دانشجویان و کارکنان آموزشی و مدرسان دانشگاه تأکید بسیار شدیدی می شود. استادان انگلیسی انتظار دارند دانشجویان وارد بحث انتقادی شوند و با استدلال و نقد دیدگاه استاد، او را به چالش بکشند، اما در فرهنگ دانشگاهی چین دانشجویان چینی این کار را جسارت و توهین به استاد می پندارند. در عوض دانشجویان چینی تلاش می کنند با استاد و کلاس هماهنگ و همراه شوند. دانشجویان چینی ترجیح می دهند شنونده خوب و ماهری باشند. لذا این پژوهش با مبنا قرار دادن یکی از مدل های مطرح شده در پیشینه، در پی سنجش ابعاد فرهنگی - دینی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش آموخته شایسته و رتبه بندی ابعاد آن است که اهداف و سؤالات پژوهش براین اساس طراحی شده است.

۷. مدل مفهومی پژوهش

مدل مفهومی نوعی نمودار سازی برای متغیرهای مستخرج از مبانی نظری است (سکاران، ۱۳۸۴: ۸۱). در مدل مفهومی این پژوهش همانطور که در شکل مشخص شده به دنبال شناسایی شکاف بین وضع موجود با مطلوب بودیم، لذا به سنجش ابعاد و رتبه بندی آنها پرداخته و در نهایت راهکارهای ارتقای وضع موجود ارائه گردید.

شکل شماره ۲- مدل مفهومی پژوهش

۸. سوال تحقیق:

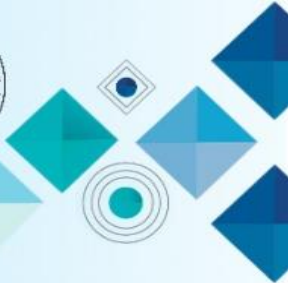
زمانی از سوال استفاده می شود که در مسأله پژوهشی ابهام زیادی وجود داشته باشد، رابطه علت و معلولی بین متغیر به خوبی قابل تشخیص نباشد، پژوهش های قبلی مسأله پژوهشی را مورد مطالعه قرار نداده باشد و یا مسأله پژوهشی دارای پیشینه نظری و عملی نباشد در این صورت بهتر است به جای فرضیه از سوال استفاده شود.

۸/۱ - سؤال اصلی اول

ابعاد عبادی و مناسک الگوی آرمانی دانش آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه قم چگونه است؟

سوالات فرعی

۱. اهتمام به تعظیم شعائر الهی در جامعه چگونه است؟
۲. اهتمام به عامل بودن نسبت به احکام شریعت چگونه است؟
۳. اهتمام به توسعه بصیرت دینی خود و اطرافیان چگونه است؟
۴. اهتمام به ایجاد عبادت خالصانه و رابطه عاشقانه با خدا چگونه است؟
۵. اهتمام به حفظ ارزش ها و حدود الهی و دفاع از آن (غیرت دینی) چگونه است؟
۶. اهتمام به انس با قرآن و بهره گیری مداوم از آن از طریق تدبیر در قرآن چگونه است؟

۷. اهتمام به مودت نسبت به معصومین و تقویت پیوند روحی با آن حضرات از طریق زیارت و توسل چگونه است؟

۸/۲ - سؤال اصلی دوم

ابعاد سیاسی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه قم چگونه است؟

سؤالات فرعی

۱. اهتمام به حفظ و ارتقاء هویت فرهنگی چگونه است؟
۲. اهتمام به حاکمیت قانون مداری در سطح جامعه چگونه است؟
۳. اهتمام به مشارکت در فرایند رشد و توسعه جامعه چگونه است؟
۴. اهتمام به ایجاد و راهبری جریان های اجتماعی با تاکید بر بصیرت سیاسی چگونه است؟
۵. اهتمام به تاثیرگذاری مثبت و حداکثری بر محیط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه چگونه است؟
۶. اهتمام به احقاق حقوق مظلومان و مستضعفان و کاهش فقر و محرومیت و بی عدالتی چگونه است؟
۷. اهتمام به گسترش آزادی های سیاسی و دفاع از حقوق اقلیت های سیاسی و اجتماعی در چارچوب چگونه است؟

۸/۳ - سؤال اصلی سوم

ابعاد اخلاقیات و تعهدات اجتماعی الگوی آرمانی دانش آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه قم چگونه است؟

سؤالات فرعی

۱. اهتمام به رعایت فضایل اخلاقی چگونه است؟
۲. اهتمام به رعایت حقوق اقشار مردم چگونه است؟
۳. اهتمام به رعایت ارزش های اخلاقی چگونه است؟
۴. اهتمام به کارگشایی بی منت و حل مشکلات اجتماعی چگونه است؟

۸/۴ - سؤال اصلی چهارم

رتبه شاخص های ابعاد عبادی و مناسک، سیاسی و اجتماعی، و اخلاقیات و تعهدات اجتماعی از منظر دانشجویان دانشگاه قم چگونه است؟

۹. روش شناسی پژوهش

۹-۱ - قلمرو پژوهش:

- الف. قلمرو موضوعی: در این پژوهش سعی گردیده است تا از گستردگی بی مورد و غیر کاربردی شدن آن جلوگیری شود. این پژوهش به دنبال آسیب شناسی وضعیت موجود ابعاد فرهنگی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش آموختگان شایسته بوده است.
- ب. قلمرو مکانی: قلمرو مکانی این پژوهش استان قم می باشد.
- ج. قلمرو زمانی: قلمرو زمانی این پژوهش پاییز ۱۳۹۸ بوده است.

۹-۲- روش تحقیق:

این پژوهش از منظر استراتژی‌های پژوهش، در زمره پژوهش‌های پیمایشی و مطالعه موردی، از نظر جهت‌گیری پژوهش، جزء پژوهش‌های کاربردی و از نظر هدف، جزء پژوهش‌های توصیفی می‌باشد.

۹-۳- جامعه آماری:

جامعه آماری عبارت است از «تعدادی از عناصر مطلوب مورد نظر که حداقل دارای یک صفت مشخصه باشند» (آذر و مومنی، ۱۳۸۴: ۵). در تعریفی دیگر، جامعه آماری عبارت است از: «کلیه عناصر و افرادی که در یک مقیاس جغرافیایی مشخص (جهانی یا منطقه‌ای) دارای یک یا چند صفت مشترک می‌باشند» (حافظ‌نیا، ۱۳۸۶: ۱۲۰). با استفاده از تعاریف، در این پژوهش جامعه آماری دانشجویان دانشگاه‌های منتخب استان قم بودند.

۹-۴- نمونه آماری:

در بعضی موارد، جامعه پژوهش در اصل از گروه‌های مجزا تشکیل می‌گردد و افراد آن جامعه در چنین گروه‌هایی توزیع می‌شوند. برای سهولت می‌توان به‌جای افراد از این گروه‌ها نمونه‌گیری کرد. که این نمونه‌گیری بر اساس روش‌های مختلفی صورت می‌پذیرد. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شده است. نمونه‌گیری خوشه‌ای دو نوع است: تک مرحله‌ای و چند مرحله‌ای. با توجه به جامعه آماری، روش نمونه‌گیری مناسب این پژوهش، روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. گام‌هایی که در این پژوهش برای انتخاب نمونه آماری انجام گرفت.

تعداد نمونه براساس فرمول کوکران با ضریب خطای ۵ درصد و جدول مورگان ۱۰۰ نفر تعیین گردیده بود که در این پژوهش تعداد ۱۲۰ پرسشنامه در دانشگاه‌های پردیس فارابی دانشگاه تهران، حضرت معصومه "س"، و قم توزیع گردید و تعداد ۱۰۱ پرسشنامه کامل و صحیح جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

۹-۵- ابزار پژوهش:

ابزار مورد استفاده برای جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش، پرسشنامه بود. برای طراحی پرسشنامه ابتدا به مطالعه‌ی پیشینه پرداخته شد و بهترین مدل که تمامی اسناد، وضعیت فرهنگی کشور، بیانات مقام رهبری را مدنظر قرار داده بود و براساس نیازهای داخلی طراحی شده بود ملاک عمل قرار گرفت و در واقع براساس مدل استاندارد تدوین شده یک پرسشنامه استاندارد تدوین گردید. سپس براساس اهداف پژوهش ابعاد مورد نظر مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت و شاخص‌های مورد نظر جهت سنجش انتخاب شدند. پس از استخراج سؤالات براساس مفاد ابعاد الگوی آرمانی، با استادان دانشگاهی و کارشناسان خبره مصاحبه اکتشافی صورت گرفت و پرسشنامه نهایی به‌دست آمد، لازم به ذکر است ابعاد و محور سؤالات هیچگونه تغییری نداشت و تغییرات بیشتر به شکل ساختاری و ادبی بود. این پرسشنامه بعد از مقدمه در سه قسمت کلی اطلاعات جمعیت‌شناختی، سؤالات تستی و تشریحی و اولویت‌بندی ابعاد طراحی گردید.

۹-۶- روایی و پایایی ابزار پژوهش:

مفهوم اعتبار یا روایی به این پرسش پاسخ می‌دهد که ابزار اندازه‌گیری تا چه حد خصیصه مورد نظر را می‌سنجد بدون آگاهی از اعتبار ابزار اندازه‌گیری نمی‌توان به دقت داده‌های حاصل از آن اطمینان داشت. ابزار اندازه‌گیری ممکن است برای

اندازه‌گیری یک خصیصه ویژه دارای اعتبار باشد، درحالی‌که برای سنجش همان خصیصه بر روی جامعه دیگر از هیچ گونه اعتباری برخوردار نباشد. اعتبار محتوا نوعی اعتبار است که برای بررسی اجزای تشکیل دهنده یک ابزار اندازه‌گیری به کار برده می‌شود. قابلیت اعتماد یا پایایی یکی از ویژگی‌های فنی ابزار اندازه‌گیری است. مفهوم یاد شده با این امر سر و کار دارد که ابزار اندازه‌گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می‌دهد. دامنه ضریب قابلیت اعتماد از صفر (عدم ارتباط) تا ۱ (ارتباط کامل) است. ضریب قابلیت اعتماد نشانگر آن است که تا چه اندازه ابزار اندازه‌گیری ویژگی‌های با ثبات آزمودنی و یا ویژگی‌های متغیر و موقتی وی را می‌سنجد. (سرمد و همکاران، ۱۳۸۰: ۱۶۷).

جدول شماره ۲ - میزان پایایی پرسشنامه پس از تحلیل عاملی اکتشافی

میزان آلفا	عامل	نام بعد
۰,۷۹۰	عامل ۱	سنجش ابعاد عبادی و مناسک لگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته
۰,۸۳۲	عامل ۲	سنجش ابعاد سیاسی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته
۰,۸۴۵	عامل ۲	سنجش ابعاد اخلاقیات و تعهدات اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته
۰,۸۸۰		کل پرسشنامه

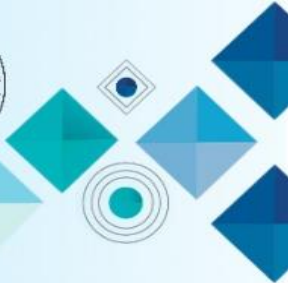
۷-۹- شیوه گردآوری اطلاعات پژوهش

الف. بررسی اسناد و مدارک (روش کتابخانه‌ای): روش کتابخانه‌ای در تمامی پژوهش‌های علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد، اما در برخی از آنها در بخشی از فرآیند پژوهش از این روش استفاده می‌شود و در برخی دیگر موضوع پژوهش از حیث روش، ماهیتاً کتابخانه‌ای است (حافظ‌نیا، ۱۳۸۶: ۱۶۴). اطلاعات لازم در این پژوهش از طریق مطالعه اسناد و مدارک، کتب، پایان‌نامه‌ها، مقالات، و سایر منابع کتابخانه‌ای، گردآوری شد.

ب. بخش کیفی: در بخش کیفی این پژوهش پس از مطالعه کتابخانه‌ای حول این موضوع فهرستی از شایستگی‌های فارغ‌التحصیل مطلوب تهیه شد و بر این اساس، مدل اولیه طراحی گردید، سپس این مدل با تشکیل یک گروه کانونی هشت نفره و روش دلفی مورد ارزیابی و اصلاح قرار گرفت.

شیوه گروه کانونی و مصاحبه گروهی با آنان برای پی بردن به درک افراد درباره یک موضوع ویژه به کار می‌رود. در این شیوه، یک گروه از افراد ذی‌ربط، که بتوان در نظر آنان به عنوان کانون بحث موضوعی متمرکز شد، انتخاب می‌شود. سپس از طریق مصاحبه گروهی، این افراد نظر خود را بازنمایی می‌کنند (بازرگان، ۱۳۸۷).

در اولین نظرخواهی، در قالب یک مصاحبه گروهی با حضور شش نفر از خبرگان پژوهش، توصیفی از فارغ‌التحصیل شایسته مطرح شد که پس از اصلاح اساسی، در دومین مصاحبه گروهی با حضور هشت نفر مجدداً مورد نظر خواهی قرار گرفت.

پس از آن در چارچوب یک پژوهش کیفی به روش دلفی، پژوهش با هدف دستیابی به شایستگی‌های مورد انتظار از دانش‌آموختگان نظام آموزش عالی ایران طراحی و اجرا شد. سپس، با استفاده از روش تحلیل محتوا، مقوله‌بندی و طبقه‌بندی عناوین شایستگی، الگوی اولیه شایستگی تدوین شد که این الگو نیز در جلسه‌ای با حضور ۱۴ نفر از خبرگان موضوع، مورد بررسی، نقد و اصلاح، قرار گرفت.

ج. بخش کمی: در بخش کمی پژوهش که از روش پیمایشی استفاده شده است پس از انجام مطالعات کیفی و اکتشافی، با برگزاری چندین جلسه در ایسپا، پرسشنامه استاندارد توسط متخصصان و پژوهشگران ایسپا طراحی شده و پس از ارزیابی و تحلیل روایی و پایایی، پرسشنامه نهایی تدوین و در جامعه هدف توزیع گردید.

۱۰- تجزیه و تحلیل داده‌ها

ماهیت مطالعات پژوهشی ممکن است اکتشافی یا توصیفی باشد یا در عین حال برای آزمون فرضیه‌ها به اجرا درآید. زمانی به مطالعه اکتشافی روی می‌آوریم که درباره وضع موجود آگاهی چندانی نداریم یا آنکه درباره چگونگی حل مسائلی که در گذشته پدید آمده‌اند و با وضعیت موجود، شباهت دارند، اطلاعاتی در دست نداریم. در این گونه موارد باید بررسی مقدماتی گسترده‌ای برای آشنایی با پدیده‌های مرتبط با وضعیت مورد نظر صورت دهیم تا بتوانیم مدلی را پدید آورده و برای تکمیل مطالعه طرح مستحکم‌تری برپا کنیم. در این پژوهش که به صورت آمیخته می‌باشد هم از روش کیفی و هم از روش کمی استفاده شده است و در آمار توصیفی برای توصیف داده‌های حاصل از نمونه، از نرم‌افزارهای آماری Spss و Excel استفاده شده است.

۱-۱- تحلیل اطلاعات جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه

- جنسیت

از مجموع ۱۰۱ نفری که به عنوان نمونه این تحقیق در بخش کمی انتخاب شده‌اند و اطلاعات آنها در دسترس می‌باشد تعداد ۵۰ نفر (۴۹٫۵٪) مرد و ۵۰ نفر (۴۹٫۵٪) زن هستند. همچنین ۱ نفر نیز به این سؤال پاسخ نداده است.

- وضعیت تأهل

از مجموع ۱۰۱ نفر پاسخگو، تعداد ۱۱ نفر (۱۱٪) متأهل، تعداد ۸۱ نفر (۸۰٪) مجرد، ۱ نفر (۱٪) مطلقه و همچنین ۸ نفر (۸٪) نیز به این سؤال پاسخ نداده‌اند.

- سن

از مجموع ۱۰۱ نفر پاسخگو، تعداد ۷۷ نفر (۷۶٪) ۱۸ تا ۳۰ سال، تعداد ۹ نفر (۹٪) ۳۱ تا ۴۰ سال، ۱ نفر (۱٪) ۴۱ به بالا و همچنین ۱۴ نفر (۱۴٪) نیز به این سؤال پاسخ نداده‌اند.

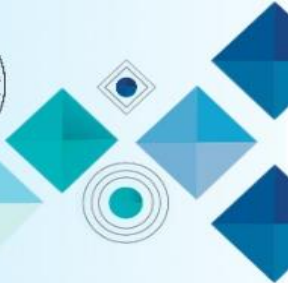
- مقطع تحصیلی

از مجموع ۱۰۱ نفر پاسخگو، ۴۷ نفر (۴۷٪) کارشناسی، ۳۳ نفر (۳۲٪) کارشناسی ارشد و ۱۹ نفر (۱۹٪) در مقطع تحصیلی دکتری بوده‌اند و ۲ نفر (۲٪) به این سؤال پاسخ نداده‌اند.

- رشته تحصیلی

از مجموع ۱۰۱ نفر پاسخگو، ۱۲ نفر (۱۲٪) فنی و مهندسی، ۱۰ نفر (۱۰٪) علوم پایه و ۷۶ نفر (۷۵٪) محصل رشته علوم انسانی بوده‌اند و ۳ نفر (۳٪) به این سؤال پاسخ نداده‌اند.

- ترم تحصیلی

از مجموع ۱۰۱ نفر پاسخگو، ۱۳ نفر (۱۲٪) در ترم یک، ۲ نفر (۲٪) در ترم دو، ۲۷ نفر (۲۶،۷٪) در ترم سه، ۳ نفر (۳٪) در ترم چهار، ۲۴ نفر (۲۴،۷٪) در ترم پنجم و تعداد ۳ نفر (۳٪) در ترم هفت، تعداد ۳ نفر (۳٪) در ترم هشت دانشجوی بوده‌اند و ۲۶ نفر (۲۵،۶٪) به این سوال پاسخ نداده‌اند.

• قومیت

از مجموع ۱۰۱ نفر پاسخگو، ۵۲ نفر (۵۱٪) ترک، ۱۷ نفر (۱۷٪) کرد، ۶ نفر (۶٪) لر و لک، ۴ نفر (۴٪) عرب، ۱ نفر (۱٪) بلوچ، ۱ نفر (۱٪) گیلکی، ۲ نفر (۲٪) مازنی، ۱ نفر (۱٪) ترکمن و ۱۷ نفر (۱۷٪) به این سوال پاسخ نداده‌اند.

• دین

از مجموع ۱۰۱ نفر پاسخگو، ۸۳ نفر (۸۲٪) شیعه، ۲ نفر (۲٪) سنی و ۱۶ نفر (۱۶٪) به این سوال پاسخ نداده‌اند.

• دانشگاه

از مجموع ۱۰۱ نفر پاسخگو، ۴۵ نفر (۴۴،۶٪) در دانشگاه ؟؟؟، ۲۷ نفر (۲۶،۷٪) در دانشگاه ؟؟؟ و ۲۶ نفر (۲۵،۷٪) در دانشگاه ؟؟؟ مشغول به تحصیل بوده‌اند و ۳ نفر (۳٪) به این سوال پاسخ نداده‌اند.

۲-۱۰- تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها

به منظور بررسی وضعیت میانگین مولفه های مورد بررسی از نظر پاسخ دهندگان، از آزمون T یک نمونه‌ای (One-Sample T-Test) استفاده شد. برای این منظور میانگین نسبت به عدد ۳ (میانگین طیف لیکرت مورد استفاده در پرسشنامه) در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد بررسی قرار می‌گیرد تا مشخص شود که آیا این عدد به‌عنوان میانگین مولفه های پژوهش قابل پذیرش است و یا مقادیر بالاتر یا پایین‌تر از ۳ مورد پذیرش قرار می‌گیرند. در ادامه به بررسی فرضیات تحقیق با استفاده از این آزمون پرداخته شده است.

در جدول بررسی میانگین متغیرهای تحقیق (خروجی آزمون تی) چندین حالت وجود دارد:

-حالت اول زمانی است که حد بالا و پایین مقدار منفی دارد و مقدار عدد معناداری نیز کمتر از ۰،۰۵ می‌باشد. در این حالت مقدار میانگین کمتر از مقدار تعیین شده (کمتر از ۳) می‌باشد. در این حالت استنباط از جامعه کمتر از ۳ می‌باشد.

-حالت دوم زمانی است که حد بالا مثبت و حد پایین منفی می‌باشد و مقدار عدد معناداری بیشتر از ۰،۰۵ می‌باشد، در این حالت مقدار میانگین جامعه در حد مقدار تعیین شده (برابر با ۳) می‌باشد.

-حالت سوم زمانی است که حد بالا و پایین مثبت بوده و مقدار عدد معناداری کمتر از ۰،۰۵ می‌باشد که در این حالت مقدار میانگین جامعه بیشتر از مقدار تعیین شده (بیشتر از ۳) می‌باشد.

۱-۲-۱۰- بررسی سوال یک پژوهش

ابعاد عبادی و مناسک الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم چگونه است؟

به منظور بررسی سوال فوق نتایج آزمون میانگین تی یک نمونه‌ای در جدول زیر آورده شده است.

جدول شماره ۳. آزمون میانگین تی بررسی ابعاد عبادی و مناسک الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر

دانشجویان دانشگاه‌های قم

عوامل	میانگین	تعداد نمونه	انحراف استاندارد	آماره t	عدد معناداری sig	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
						حد بالا	حد پایین
اهتمام به تعظیم شعائر الهی در جامعه	۳,۵۲	۱۰۰	۱,۰۳۹	۵,۰۱	۰,۰۰۰	۰,۳۱	۰,۷۳
اهتمام به عامل بودن نسبت به احکام شریعت	۳,۷۷	۱۰۱	۱,۰۸۷	۷,۱۵	۰,۰۰۰	۰,۵۶	۰,۹۹
اهتمام به توسعه بصیرت دینی خود و اطرافیان	۳,۴۲	۱۰۱	۱,۲۲	۳,۴۹	۰,۰۰۱	۰,۱۸	۰,۶۷
اهتمام به ایجاد عبادت خالصانه و رابطه عاشقانه با خدا	۴,۱۷	۱۰۱	۱,۳۸	۸,۵۴	۰,۰۰۰	۰,۹۰	۱,۴۵
اهتمام به حفظ ارزش‌ها و حدود الهی و دفاع از آن (غیرت دینی)	۳,۶۷	۱۰۱	۱,۱۳	۵,۹۸	۰,۰۰۰	۰,۴۵	۰,۹۰
اهتمام به انس با قرآن و بهره‌گیری مداوم از آن از طریق تدبر در قرآن	۳,۳۳	۱۰۱	۰,۸۹	۳,۷۸	۰,۰۰۰	۰,۱۶	۰,۵۱
اهتمام به مودت نسبت به معصومین و تقویت پیوند روحی با آن حضرات از طریق زیارت و توسل	۳,۷۴	۱۰۱	۱,۲۴	۵,۹۵	۰,۰۰۰	۰,۴۹	۰,۹۹
وضعیت کلی ابعاد عبادی و مناسک الگوی آرمانی	۳,۶۶	۱۰۱	۰,۸۵	۷,۷۹	۰,۰۰۰	۰,۴۹	۰,۸۳

نتایج آزمون میانگین تی یک نمونه‌ای نشان می‌دهد که مقدار عدد معناداری بیشتر از ۰,۰۵ بوده و حد بالا و پایین مثبت می‌باشد؛ از این رو اختلاف معناداری بین میانگین وضعیت ابعاد عبادی و مناسک الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم و عدد ۳ وجود دارد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ میانگین وضعیت ابعاد عبادی و مناسک الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم بیشتر از حد متوسط می‌باشد.

۱۰-۲-۲- بررسی سوال دو پژوهش

ابعاد سیاسی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم چگونه

است؟

به منظور بررسی سوال فوق نتایج آزمون میانگین تی یک نمونه‌ای در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۴. آزمون میانگین تی بررسی ابعاد سیاسی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	عدد معناداری sig	آماره t	انحراف استاندارد	تعداد نمونه	میانگین	عوامل	
							حد پایین
۰,۹۱	۰,۵۰	۰,۰۰	۶,۸۱	۱,۰۳	۹۹	۳,۷۱	اهتمام به حفظ و ارتقاء هویت فرهنگی
۰,۶۸	۰,۲۲	۰,۰۰	۳,۸۹	۱,۱۶	۱۰۰	۳,۴۵	اهتمام به حاکمیت قانون مداری در سطح جامعه
۰,۴۶	۰,۰۰	۰,۰۵	۱,۹۶	۱,۱۷	۱۰۰	۳,۲۳	اهتمام به مشارکت در فرایند رشد و توسعه جامعه
۰,۴۳	۰,۰۵-	۰,۱۳	۱,۵۴	۱,۱۹	۹۶	۳,۱۹	اهتمام به ایجاد و راهبری جریان‌های اجتماعی با تاکید بر بصیرت سیاسی
۰,۶۳	۰,۱۸	۰,۰۰	۳,۵۷	۱,۱۴	۱۰۱	۳,۴۱	اهتمام به تاثیرگذاری مثبت و حداکثری بر محیط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه
۰,۸۲	۰,۳۵	۰,۰۰	۵,۰۲	۱,۱۶	۹۹	۳,۵۹	اهتمام به احقاق حقوق مظلومان و مستضعفان و کاهش فقر و محرومیت بی عدالتی
۰,۴۰	۰,۱۰-	۰,۲۴	۱,۱۸	۱,۲۷	۱۰۱	۳,۱۵	اهتمام به گسترش آزادی‌های سیاسی و دفاع از حقوق اقلیت‌های سیاسی و اجتماعی در چارچوب
۰,۵۶	۰,۲۳	۰,۰۰	۴,۷۷	۰,۸۳	۱۰۱	۳,۳۹	وضعیت کلی سیاسی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم

نتایج آزمون میانگین تی یک نمونه‌ای نشان می‌دهد که مقدار عدد معناداری بیشتر از ۰,۰۵ بوده و حد بالا و پایین مثبت می‌باشد؛ از این رو اختلاف معناداری بین میانگین وضعیت ابعاد سیاسی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم و عدد ۳ وجود دارد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ میانگین وضعیت ابعاد سیاسی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم بیشتر از حد متوسط می‌باشد.

۳-۲-۱۰- بررسی سوال سه پژوهش

ابعاد اخلاقیات و تعهدات اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم چگونه است؟

به منظور بررسی سوال فوق نتایج آزمون میانگین تی یک نمونه‌ای در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۵. آزمون میانگین تی بررسی ابعاد اخلاقیات و تعهدات اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	عدد معناداری sig	t آماره	انحراف استاندارد	تعداد نمونه	میانگین	عوامل
حد بالا حد پایین						
۰٫۵۱- ۰٫۸۹-	۰٫۰۰۰	- ۷٫۳۸	۰٫۰۹	۱۰۱	۲٫۳۰	میزان وجود رذایل اخلاقی
۱٫۱۶ ۰٫۹۳	۰٫۰۰۰	۱۷٫۵۳	۰٫۰۶	۱۰۱	۴٫۰۵	اهتمام به رعایت فضایل اخلاقی
۰٫۷۶ ۰٫۴۵	۰٫۰۰۰	۷٫۸۳	۰٫۰۸	۹۶	۳٫۶۰	اهتمام به رعایت حقوق اقشار مردم در راستای عدالت و فضل
۰٫۰۲- ۰٫۳۸-	۰٫۰۲۷	۲٫۲۴-	۰٫۰۹	۱۰۱	۲٫۸۰	اهتمام به کارگشایی بی‌منت و حل مشکلات اجتماعی
۰٫۲۸ ۰٫۰۸	۰٫۰۰۰	۳٫۵۹	۰٫۰۵	۱۰۱	۳٫۱۸	وضعیت کلی اخلاقیات و تعهدات اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم

نتایج آزمون میانگین تی یک نمونه‌ای نشان می‌دهد که مقدار عدد معناداری در تمامی ابعاد بجز در دو بعد میزان وجود رذایل اخلاقی و اهتمام به کارگشایی بی‌منت و حل مشکلات اجتماعی بیشتر از ۰٫۰۵ بوده و حد بالا و پایین مثبت می‌باشد و فقط در دو بعد میزان وجود رذایل اخلاقی و اهتمام به کارگشایی بی‌منت و حل مشکلات اجتماعی حد بالا و پایین منفی می‌باشد؛ از این رو اختلاف معناداری بین میانگین وضعیت ابعاد اخلاقیات و تعهدات اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم و عدد ۳ وجود دارد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ میانگین وضعیت اهتمام به رعایت فضایل اخلاقی و اهتمام به رعایت حقوق اقشار مردم در راستای عدالت و فضل و وضعیت کلی اخلاقیات و تعهدات اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم بیشتر از حد متوسط و در ابعاد میزان وجود رذایل اخلاقی و اهتمام به

کارگشایی بی‌منت و حل مشکلات اجتماعی کمتر از حد متوسط می‌باشد. با توجه به منفی بودن بار مفهومی میزان وجود رذایل اخلاقی در بین دانشجویان دانشگاه‌های قم، از این رو نتیجه این بعد مثبت ارزیابی می‌گردد ولی در بعد اهتمام به کارگشایی بی‌منت و حل مشکلات اجتماعی کمتر از متوسط بودن آن منفی ارزیابی می‌گردد.

۴-۲-۱۰- بررسی سوال چهار پژوهش

اولویت شاخص‌های ابعاد عبادی و مناسک، سیاسی و اجتماعی، و اخلاقیات و تعهدات اجتماعی از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم چگونه است؟

به منظور مقایسه و اولویت‌بندی شاخص‌های ابعاد عبادی و مناسک، سیاسی و اجتماعی، و اخلاقیات و تعهدات اجتماعی از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم، اقدام به آزمون فریدمن گردیده است. اگر مقدار عدد معناداری (Sig) بدست آمده برای آزمون فریدمن کمتر از ۰,۰۵ باشد، به این معنا است که میانگین رتبه تاثیر شاخص‌های ابعاد عبادی و مناسک، سیاسی و اجتماعی، و اخلاقیات و تعهدات اجتماعی از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم با یکدیگر برابر نیستند و به عبارت دیگر، میانگین‌ها دارای رتبه‌های متفاوت هستند و اگر مقدار عدد معناداری (Sig) بیشتر از ۰,۰۵ باشد، به این معنا است که میانگین تاثیر شاخص‌های ابعاد عبادی و مناسک، سیاسی و اجتماعی، و اخلاقیات و تعهدات اجتماعی از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم با یکدیگر برابر هستند و به عبارت دیگر، میانگین‌ها دارای رتبه‌های یکسان هستند. بنابراین، اگر میانگین‌ها دارای رتبه‌های متفاوت باشند، با استفاده از آزمون تعقیبی Wilcoxon اولویت آنها مشخص می‌گردد.

جدول ۶. آزمون فریدمن جهت اولویت‌بندی شاخص‌های ابعاد عبادی و مناسک، سیاسی و اجتماعی، و اخلاقیات و تعهدات اجتماعی از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم

ردیف	ابعاد	میانگین رتبه
۱	اهتمام به تعظیم شعائر الهی در جامعه؛	۱۲,۰۴
۲	اهتمام به عامل بودن نسبت به احکام شریعت؛	۱۰,۹۳
۳	اهتمام به توسعه بصیرت دینی خود و اطرافیان؛	۱۱,۸۴
۴	اهتمام به ایجاد عبادت خالصانه و رابطه عاشقانه با خدا؛	۷,۱۱
۵	اهتمام به حفظ ارزش‌ها و حدود الهی و دفاع از آن (غیرت دینی)؛	۱۰,۵۶
۶	اهتمام به انس با قرآن و بهره‌گیری مداوم از آن از طریق تدبر در قرآن؛	۹,۴۸
۷	اهتمام به مودت نسبت به معصومین و تقویت پیوند روحی با آن حضرات از طریق زیارت و توسل	۱۰,۳۰
۸	اهتمام به حفظ و ارتقاء هویت فرهنگی	۱۰,۰۰

ردیف	ابعاد	میانگین رتبه
۹	اهتمام به حاکمیت قانون مداری در سطح جامعه	۹,۰۲
۱۰	اهتمام به مشارکت در فرایند رشد و توسعه جامعه	۱۰,۶۲
۱۱	اهتمام به ایجاد و راهبری جریان های اجتماعی با تاکید بر بصیرت سیاسی	۱۲,۸۸
۱۲	اهتمام به تاثیرگذاری مثبت و حداکثری پر محیط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه	۱۱,۲۷
۱۳	اهتمام به احقاق حقوق مظلومان و مستضعفان و کاهش فقر و محرومیت و بی عدالتی	۸,۷۷
۱۴	اهتمام به گسترش آزادی های سیاسی و دفاع از حقوق اقلیت های سیاسی و اجتماعی در چارچوب	۱۰,۹۸
۱۵	میزان نبود رذایل اخلاقی	۸,۳۳
۱۶	اهتمام به رعایت فضایل اخلاقی	۵,۵۰
۱۷	اهتمام به رعایت حقوق اقشار مردم	۵,۵۸
۱۸	اهتمام به کارگشایی بی منت و حل مشکلات اجتماعی	۵,۸۰
-	کای اسکور	۲۷۰,۴۶۰
-	تعداد نمونه مورد استفاده جهت رتبه بندی	۸۳
-	Sig(عدد معناداری)	۰,۰۰۰

با توجه به جدول فوق، مقدار عدد معناداری (Sig) آزمون فریدمن، کمتر از ۰,۰۵ می باشد، بنابراین ترتیب شاخص های ابعاد عبادی و مناسک، سیاسی و اجتماعی، و اخلاقیات و تعهدات اجتماعی از منظر دانشجویان دانشگاه های قم با هم برابر نبوده و اختلاف معناداری با یکدیگر دارند. از این رو، به منظور تعیین رتبه آنها، از آزمون Wilcoxon استفاده می شود.

۱۱- نتیجه گیری در خصوص اهداف

۱۱-۱- نتیجه گیری در خصوص هدف اول پژوهش

وضعیت کلی ابعاد عبادی و مناسک الگوی آرمانی دانش آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه های قم در وضعیت مناسبی قرار دارد.

میانگین کلی بُعد عبادی و مناسک الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته در بین دانشجویان دانشگاه‌های قم ۳/۶۶ از ۵ که معادل ۷۳ از ۱۰۰ می‌باشد که در واقع بالاتر از متوسط ارزیابی می‌شود. این بُعد که در قالب هفت مؤلفه مورد بررسی قرار گرفت، به تفکیک نیز قابل تبیین است که در ادامه تحلیل وضعیت هر یک ارائه شده است:

- ۱- اهتمام به تعظیم شعائر الهی در جامعه در وضعیت مناسبی قرار دارد.
- ۲- اهتمام به عامل بودن نسبت به احکام شریعت در وضعیت مناسبی قرار دارد.
- ۳- اهتمام به توسعه بصیرت دینی خود و اطرافیان در وضعیت مناسبی قرار دارد.
- ۴- اهتمام به ایجاد عبادت خالصانه و رابطه عاشقانه با خدا در وضعیت خوبی قرار دارد.
- ۵- اهتمام به حفظ ارزش‌ها و حدود الهی و دفاع از آن (غیرت دینی) در وضعیت مناسبی قرار دارد.
- ۶- اهتمام به انس با قرآن و بهره‌گیری مداوم از آن از طریق تدبیر در قرآن در وضعیت مناسبی قرار دارد.
- ۷- اهتمام به مودت نسبت به معصومین و تقویت پیوند روحی با آن حضرات از طریق زیارت و توسل در وضعیت مناسبی قرار دارد.

تمامی مؤلفه‌های این بُعد در حد بالاتر از متوسط بوده‌اند و مؤلفه «اهتمام به ایجاد عبادت خالصانه و رابطه عاشقانه با خدا» بالاترین امتیاز را داشته و امتیاز آن ۴/۱۷ از ۵ معادل ۸۳ از ۱۰۰ می‌باشد که در حد زیاد ارزیابی شده است و کمترین امتیاز مربوط به مؤلفه «اهتمام به انس با قرآن و بهره‌گیری مداوم از آن از طریق تدبیر در قرآن» می‌باشد که امتیاز آن ۳/۳۳ از ۵ و معادل ۶۶ از ۱۰۰ می‌باشد و در حد بالاتر از متوسط ارزیابی شده است.

۱۱-۲- نتیجه‌گیری در خصوص هدف دوم پژوهش

وضعیت کلی ابعاد سیاسی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم در وضعیت مناسبی قرار دارد.

میانگین کلی بُعد ابعاد سیاسی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته در بین دانشجویان دانشگاه‌های قم ۳/۳۹ از ۵ که معادل ۶۸ از ۱۰۰ می‌باشد که در واقع بالاتر از متوسط ارزیابی می‌شود. این بُعد که در قالب هفت مؤلفه مورد بررسی قرار گرفت، به تفکیک نیز قابل تبیین است که در ادامه تحلیل وضعیت هر یک ارائه شده است:

- ۱- اهتمام به حفظ و ارتقاء هویت فرهنگی در وضعیت مناسبی قرار دارد.
- ۲- اهتمام به حاکمیت قانون مداری در سطح جامعه در وضعیت مناسبی قرار دارد.
- ۳- اهتمام به مشارکت در فرایند رشد و توسعه جامعه در وضعیت مناسبی قرار دارد.
- ۴- اهتمام به ایجاد و راهبری جریان‌های اجتماعی با تأکید بر بصیرت سیاسی در وضعیت مناسبی قرار دارد.
- ۵- اهتمام به تأثیرگذاری مثبت و حداکثری بر محیط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه در وضعیت مناسبی قرار دارد.
- ۶- اهتمام به احقاق حقوق مظلومان و مستضعفان و کاهش فقر و محرومیت و بی‌عدالتی در وضعیت مناسبی قرار دارد.
- ۷- اهتمام به گسترش آزادی‌های سیاسی و دفاع از حقوق اقلیت‌های سیاسی و اجتماعی در چارچوب قانون در وضعیت مناسبی قرار دارد.

تمامی مؤلفه‌های این بُعد در حد بالاتر از متوسط بوده‌اند و مؤلفه «اهتمام به حفظ و ارتقاء هویت فرهنگی» بالاترین امتیاز را داشته و امتیاز آن ۳/۷۱ از ۵ معادل ۷۴ از ۱۰۰ و کمترین امتیاز مربوط به مؤلفه «اهتمام به گسترش آزادی‌های سیاسی و دفاع از حقوق

اقلیت‌های سیاسی و اجتماعی در چارچوب قانون» می‌باشد که امتیاز آن ۳/۱۵ از ۵ و معادل ۶۳ از ۱۰۰ می‌باشد و هر دو در حد بالاتر از متوسط ارزیابی شده است.

۱۱-۳- نتیجه‌گیری در خصوص هدف سوم پژوهش

وضعیت کلی ابعاد اخلاقیات و تعهدات اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم در وضعیت مناسبی قرار دارد.

میانگین کلی بُعد ابعاد سیاسی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته در بین دانشجویان دانشگاه‌های قم ۳/۱۸ از ۵ که معادل ۶۷ از ۱۰۰ می‌باشد که در واقع بالاتر از متوسط ارزیابی می‌شود. این بُعد که در قالب چهار مؤلفه مورد بررسی قرار گرفت، به تفکیک نیز قابل تبیین است که در ادامه تحلیل وضعیت هر یک ارائه شده است:

۱- میزان نبود رذایل اخلاقی در وضعیت مناسبی قرار دارد.

۲- اهتمام به رعایت فضایل اخلاقی در وضعیت مناسبی قرار دارد.

۳- اهتمام به رعایت حقوق اقشار مردم در راستای عدالت و فضل در وضعیت مناسبی قرار دارد.

۴- اهتمام به کارگشایی بی‌منت و حل مشکلات اجتماعی در وضعیت نسبتاً مناسبی قرار دارد.

مؤلفه «میزان وجود رذایل اخلاقی» با امتیاز ۲/۷۰ از ۵ ارزیابی شده که معادل ۵۴ از ۱۰۰ می‌باشد و کمتر از متوسط ارزیابی شده است. مؤلفه «اهتمام به کارگشایی بی‌منت و حل مشکلات اجتماعی» با امتیاز ۲/۸۰ از ۵ ارزیابی شده که معادل ۵۶ از ۱۰۰ می‌باشد و کمتر از متوسط ارزیابی شده است. میانگین مؤلفه «اهتمام به رعایت حقوق اقشار مردم در راستای عدالت و فضل» ۳/۶۰ از ۵ که معادل ۷۲ از ۱۰۰ می‌باشد که در واقع بالاتر از متوسط و مؤلفه «اهتمام به رعایت فضایل اخلاقی» ۴/۰۵ از ۵ که معادل ۸۱ از ۱۰۰ می‌باشد که در واقع در حد زیاد ارزیابی شده است.

۱۱-۴- نتیجه‌گیری در خصوص هدف چهارم پژوهش

نتایج آزمون Wilcoxon نشان می‌دهد که رتبه شاخص‌های ابعاد عبادی و مناسک، سیاسی و اجتماعی، و اخلاقیات و تعهدات اجتماعی از منظر دانشجویان دانشگاه‌های قم در جدول زیر آمده است. (شایان ذکر است شاخص‌هایی که با یکدیگر هم‌رتبه هستند، دارای رتبه یکسانی هستند.)

جدول شماره ۶: نتیجه‌گیری در خصوص هدف چهارم پژوهش

رتبه	گویه	ابعاد
۱	اهتمام به تعظیم شعائر الهی در جامعه	سببش ابعاد عبادی و مناسک لگوی آرمانی دانش‌آموخته شایسته
۱	اهتمام به توسعه بصیرت دینی خود و اطرافیان	
۲	اهتمام به عامل بودن نسبت به احکام شریعت	
۲	اهتمام به حفظ ارزش‌ها و حدود الهی و دفاع از آن (غیرت دینی)	
۲	اهتمام به مودت نسبت به معصومین و تقویت پیوند روحی با آن حضرات از طریق زیارت و توسل	
۳	اهتمام به انس با قرآن و بهره‌گیری مداوم از آن از طریق تدبر در قرآن	
۴	اهتمام به ایجاد عبادت خالصانه و رابطه عاشقانه با خدا	سببش ابعاد سیاسی
۱	اهتمام به ایجاد و راهبری جریان‌های اجتماعی با تأکید بر بصیرت سیاسی	

۲	اهتمام به حفظ و ارتقاء هویت فرهنگی	سنجش ابعاد اخلاقیات و تعهدات اجتماعی
۲	اهتمام به مشارکت در فرایند رشد و توسعه جامعه	
۲	اهتمام به تاثیرگذاری مثبت و حداکثری بر محیط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه	
۲	اهتمام به گسترش آزادی های سیاسی و دفاع از حقوق اقلیت های سیاسی و اجتماعی در چارچوب قانون	
۳	اهتمام به حاکمیت قانون مداری در سطح جامعه	
۳	اهتمام به احقاق حقوق مظلومان و مستضعفان و کاهش فقر و محرومیت و بی عدالتی	
۲	میزان وجود رذایل اخلاقی	
۴	اهتمام به رعایت فضایل اخلاقی	
۴	اهتمام به رعایت حقوق اقشار مردم در راستای عدالت و فضل	
۴	اهتمام به کارگشایی بی منت و حل مشکلات اجتماعی	

23

۵-۱۱- مقایسه میانگین جوامع مستقل برحسب متغیر «جنسیت»

چنانچه سطح معناداری آزمون لُون از ۰,۰۵ بزرگتر باشد، در آن صورت از نتایج ردیف اول استفاده می کنیم که فرض برابری واریانس دو گروه را می پذیرد (حبیب پور و صفری، ۱۳۸۸، ص ۵۴۹). از این رو، نتایج آزمون لُون و آزمون تی نشان می دهد که اختلاف معناداری بین نظرات پاسخگوان در ابعاد اهتمام به تعظیم شعائر الهی در جامعه، اهتمام به توسعه بصیرت دینی خود و اطرافیان، وضعیت کلی ابعاد عبادی و مناسک الگوی آرمانی، اهتمام به حفظ و ارتقاء هویت فرهنگی، اهتمام به مشارکت در فرایند رشد و توسعه جامعه، اهتمام به ایجاد و راهبری جریان های اجتماعی با تأکید بر بصیرت سیاسی، اهتمام به گسترش آزادی های سیاسی و دفاع از حقوق اقلیت های سیاسی و اجتماعی در چارچوب، وضعیت کلی سیاسی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش آموخته شایسته، میزان وجود رذایل اخلاقی، اهتمام به کارگشایی بی منت و حل مشکلات اجتماعی و وضعیت کلی اخلاقیات و تعهدات اجتماعی الگوی آرمانی دانش آموخته شایسته وجود دارد.

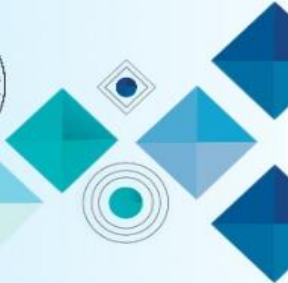
۶-۱۱- مقایسه میانگین جوامع مستقل برحسب متغیر «سن»

نتایج آزمون آنالیز واریانس یک طرفه نشان می دهد که در ابعاد اهتمام به مودت نسبت به معصومین و تقویت پیوند روحی با آن حضرات از طریق زیارت و توسل، اهتمام به حاکمیت قانون مداری در سطح جامعه، اهتمام به گسترش آزادی های سیاسی و دفاع از حقوق اقلیت های سیاسی و اجتماعی در چارچوب، وضعیت کلی سیاسی و اجتماعی الگوی آرمانی دانش آموخته شایسته، اهتمام به رعایت حقوق اقشار مردم در راستای عدالت و فضل و وضعیت کلی اخلاقیات و تعهدات اجتماعی الگوی آرمانی دانش آموخته شایسته اختلاف معناداری بین پاسخگویان سنین ۱۸ تا ۳۰ سال تا ۳۱ تا ۴۰ سال وجود دارد.

۱۲- پیشنهاد های حاصل از تحقیق

در این بخش بر اساس یافته های کمی و کیفی حاصل از نتایج پژوهش پیشنهاداتی ارائه می گردد:

پیشنهاد اصلی این پژوهش این است که سازمان های متولی در حوزه تقویت فرهنگ و اخلاق در دانشگاه ها باید از طریق بستر سازی به تبیین مفاهیم و ارزش های مدل های استاندارد دانش آموخته شایسته برای دانشجویان و مدیران دانشگاهی بپردازند تا

هم در تعلیم و تربیت این موضوع به صورت جدی مورد توجه قرار گیرد و هم از طرف مخاطب و جامعه هدف به این مسایل احساس نیاز شود؛ لذا بسترسازی و فرهنگ‌سازی درخصوص اهداف و آرمان‌های نظامات تعلیم و تربیت از اساسی‌ترین امور است. بعد از استقرار این مفاهیم و مدل‌ها، گام دوم که پیشنهاد می‌گردد به صورت جدی و ویژه انجام گیرد طراحی نظامات ارزیابی و مدیریت عملکرد براساس این شاخص‌ها برای دانشگاه‌هاست و این ارزشیابی در امورات بسیار مهمی همچون رتبه‌بندی دانشگاه‌ها، تخصیص بودجه، انتصاب مدیران، سهمیه جذب هیأت علمی به صورت مستقیم تأثیرگذار و قابل اعمال باشد. در گام نهایی که پیشنهاد می‌گردد نتایج ارزیابی‌ها به دانشگاه‌ها ارایه گردد تا براساس آن اولاً از وضعیت خود آگاه باشند و ثانیاً نسبت به ارتقای وضعیت موجود دانشگاه تلاش کنند.

۱۳- محدودیت‌های تحقیق

از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

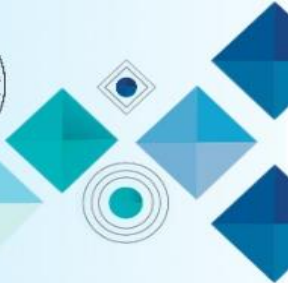
- عدم صداقت برخی از پاسخ‌دهندگان در پاسخ‌دادن به پرسش‌ها
- عدم دسترسی به تنوع نمونه‌های آماری کیفی بیشتر با توجه به محدودیت ناشی از کرونا
- تعدد و پراکندگی جامعه هدف و مصادفشدن تحقیق با ایام امتحانات دانشجویان بود که کار را با سختی مواجه کرد.
- یکی دیگر از اصلی‌ترین محدودیت‌ها، پیچیدگی تکمیل پرسشنامه بود که برای حل این مشکل از ایسپا کمک گرفته شد و فرایند تکمیل تقریباً شبیه مصاحبه برای هر فرد پیش رفت.

۱۴- پیشنهاد جهت تحقیقات آتی

- انجام پژوهش‌های جامع، بدین معنی که تمام مؤلفه‌های الگوی دانش‌آموخته شایسته در یک دانشگاه به صورت سرشماری انجام گیرد. بدیهی است در این موضوع دانشگاه‌های مادر مانند تهران و صنعتی شریف دارای اولویت بسیار زیادی هستند.
- بازطراحی و تکمیل الگوی دانش‌آموخته شایسته است که با توجه به اهمیت آن قابل بازبینی هر مساله را دارد و چه بسا برای هر استان و یا هر دانشگاه بتوان شاخص‌های تخصصی ویژه‌ای طراحی کرد.
- برخی از مؤلفه‌ها مانند نمازهای یومیه و محرمان که موارد مبتلابه در جامعه بسیار دارد به صورت تفکیک و در قالب چند سؤال مطرح گردد.
- توسعه بصیرت دینی به صورت مجزا بررسی گردد تا اینکه مسؤولیت‌پذیری فرد نسبت به خود و دیگران قابل تحلیل باشد.
- در ابعاد مختلف نظرات درخصوص مردم، خانواده، و دانشجویان به تفکیک (نه به صورت یکجا) بررسی گردد.

منابع:

- قرآن.
- نهج‌البلاغه.
- صحیفه امام خمینی^{ره}.
- ۱. الوانی، سیدمهدی، ۱۳۸۸، «مدیریت عمومی»، چاپ سی‌وچهارم، ویرایش سوم، تهران: نشر نی.
- ۲. بازرگان، عباس / سرمد، زهره / حجازی، الهه، ۱۳۸۴، «روش تحقیق در علوم رفتاری»، تهران: آگاه.
- ۳. بازرگان، عباس، ۱۳۸۲، «ارزشیابی آموزشی»، چاپ چهارم، تهران: سمت.

۴. چلبی، مسعود، ۱۳۷۵، «جامعه‌شناسی نظم»، تهران: انتشارات نی.
۵. حشمتی، حسن، ۱۳۸۳، «مهارت‌های زندگی»، تهران: مجتمع آموزشی مفید، دفتر مطالعات و پژوهش.
۶. دانایی‌فرد، حسن / الوانی، سیدمهدی / آذر، عادل، ۱۳۸۸، «روش‌شناسی پژوهش کیفی در مدیریت: رویکردی جامع»، تهران: صفار - اشراقی، ج ۱ و ۲.
۷. سیماز اصل، نسترن، ۱۳۸۵، «بررسی موانع و محدودیت‌های شایسته‌سالاری در برخی سازمان‌های ایرانی و پیشنهاد راهکارهای مناسب جهت ترویج»، مجموعه مقالات اولین همایش ملی توسعه شایسته‌سالاری در سازمان‌ها، جهاد دانشگاهی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، تهران: شیوه: ۴۰۰ - ۳۸۵.
۸. عباسی مقدم، مصطفی، ۱۳۸۶، «دانشگاه تمدن‌ساز»، تهران: معاونت فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
۹. فیض‌بخش، سید علیرضا، ۱۳۶۹، «برنامه میان‌مدت بخش فرهنگی جهاددانشگاهی دانشگاه صنعتی شریف»، تهران: جهاددانشگاهی واحد صنعتی شریف.
۱۰. متقی، محمد حسین، (۱۳۸۲)، «بررسی رابطه بین ساختار سنتی در شایستگان میان افراد در سازمان‌های دولتی شهر کرمان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان، دانشکده مدیریت و علوم انسانی.
۱۱. وندال، فرنچ / سسیل، اچ، بل، ۱۳۷۹، «مدیریت تحول در سازمان»، مترجمان: سید مهدی الوانی، حسن دانایی‌فرد، تهران: صفار

12. Burke, Warner W., Lak, Dal G., Mirepaine, Jill W., (2009), "organizational change: A Comprehensive Reader", US: Jasse-bass.